

Bassa del Valls

Balsareny

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Sector central del terme municipal
Emplaçament Carretera de Balsareny a Súria (BP-4313), al km. 43,8 camí direcció oest 350 m.
Alçada: 360

Coordenades:

Latitud: 41.86831
Longitud: 1.86756
UTM Est (X): 406020
UTM Nord (Y): 4635775

Classificació

Número de fitxa 08018 - 327
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Element arquitectònic
Estil / època: Contemporani
Segle XIX
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Accés Fàcil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Privada
Titular: 08018A003000260000DK

Fitxes associades:

[Font de la Plaça Major](#)

Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa: dl., 14/11/2022 - 13:22

Descripció

Cisterna junt a una bassa que formava part d'un sistema de canalització primitiu que, al segle XIX, subministrava aigua al poble de Balsareny. L'aigua es captava en unes surgències naturals que hi havia a la zona denominada Baga Fosca, prop del torrent de la Font de la Roca, uns 1.600 metres a l'oest del nucli urbà. Era canalitzada mitjançant una canonada de terrissa i, pel que sembla, posteriorment per una canonada de ferro.

La cisterna es troba a la vora de l'actual camí i devia ser un punt d'acumulació que recollia l'aigua per canalitzar-la, o bé un punt de registre. Consisteix en una cavitat subterrània que tan sols és visible per una petita boca superior, de forma quadrada. La cisterna és de planta rectangular, revestida de pedra i coberta amb volta de pedra. Per la banda est té una sortida canalitzada de secció triangular, força àmplia, que cal suposar que connectava amb la canonada de terrissa, camp avall. La canonada de terrissa passava per aquest indret, ja que el pagès que mena el camp assegura que n'ha trobat diverses restes. I també s'han trobat restes d'una altra canonada, aquesta de ferro, d'uns 15 cm de diàmetre, que podria correspondre a un segon projecte executat l'any 1895.

Uns metres a l'est de la cisterna hi ha una petita bassa rectangular feta de pedra i totxo que no sabem si té alguna relació amb la infraestructura de subministrament d'aigua. Podria ser que la cisterna s'utilitzés també per desviar aigua cap a la bassa, que s'aprofitaria per regar horts de la zona. Antigament a la bassa hi havia un safareig on hi anaven a rentar les dones del poble.

Observacions:

Informació facilitada per Xavi Novell, Martí Ribalta i Ramon Carreté.

Història

Al segle XIX a Balsareny es va fer una primera canalització per a l'abastiment d'aigua al poble. El punt de captació era a la Baga Fosca, prop del torrent de la Font de la Roca. L'indret també es coneixia amb la denominació terra del Valls, ja que era propietat de la família Vall. L'últim propietari va ser el Joan Vall Casaldàliga. En un punt d'aquesta zona hi havia surgències naturals d'aigua que s'escorrien per petits aigüerols o reguerons. L'aigua es va canalitzar mitjançant una canonada de terrissa. La canalització entrava a Balsareny per la zona del carrer del Nord, travessava l'actual carretera i baixava pel carreró de cal Simonet fins a dues fonts (avui desaparegudes) que hi havia al carrer Vell i al carrer Nou. Segons explica Francesc Soler (1989: 60), la font del carrer Nou era dessota la capelleta de Sant Domingo; la del carrer Vell era en un racó de la casa del Cano. L'aigua que sobrava d'aquestes dues fonts anava a parar a un viver que hi havia a l'hort de cal Sabata, perquè els seus amos eren també propietaris del lloc on naixia l'aigua i del terreny per on passava la canonada. D'altra banda, a la bassa del Valls hi havia un safareig on hi anaven a rentar les dones del poble.

L'any 1895 l'ajuntament va fer una inversió en un nou projecte que sembla ser una variació de l'anterior. En aquest cas es va instal·lar una canonada de ferro per conduir l'aigua que naixia d'un pou-font a la part alta de la població, a uns 1.500 m de distància. L'aigua s'acumulava en un dipòsit amb capacitat de 200 metres cúbics i era conduïda cap a una font pública que hi havia a la Plaça Major. Cal dir que a la plaça Major ja hi havia un pou públic vora l'antiga Casa del Comú. Aquest pou encara existeix, sota terra, i es va posar al descobert quan fa pocs anys es va repavimentar la plaça. Quan la canalització de la Baga Fosca ja no subministrava aigua al poble es va aprofitar per a les necessitats de l'escorxador, que estava situat a la

cruïlla dels carrers del Nord i Travessera.

A principis del segle XX es va emprendre un nou projecte per portar les aigües al poble fent-les pujar del riu Llobregat. Aquest afer va estar envoltat d'una certa confusió fruit de la tradició oral fins que Ramon Carreté el va clarificar en el seu llibre "Balsareny a principi de segle" (Carreté, 1995: 15). L'any 1900 va tenir lloc un primer intent per construir una font a la Plaça de l'Ajuntament que havia de canalitzar l'aigua des del Llobregat. Sent alcalde Josep Pons, es va elaborar un primer projecte que havia de captar l'aigua del riu mitjançant una roda hidràulica activada amb un salt d'aigua de la Séquia de Manresa al punt de la refinadora, on hi ha el Pont del Riu. L'aigua de la Séquia només s'utilitzava per fer moure la roda que havia de bombar l'aigua del riu, però la Junta de la Séquia no va autoritzar aquest projecte, o bé fou considerat car i inviable. El fet és que fou retirat l'any 1901. Poc després, sent alcalde el republicà Josep Escaler, es va revifar la idea de portar l'aigua des del Llobregat fins a la plaça per al seu ús públic. Un acord municipal de 1903 establí impostos especials i també prestacions personals, a fi que tot el poble cooperés en aquesta iniciativa. L'enginyer Josep Gubern fou l'encarregat de construir la bomba que havia de pujar l'aigua al poble. Les obres van sofrir diversos retards. La Font de la Plaça no es va inaugurar fins el 2 de març de 1905, sent alcalde el catòlic Josep Obradors. Segons es diu, el dia de la inauguració l'alcalde va dir al pregoner que fes una crida dient: "El que vulgui beure aigua del riu, que vagi a la plaça, que a tal hora rajarà". Poc després es van instal·lar fonts en altres carrers, com ara al carrer de Baix (la Font de la Creu), que van ser beneïdes pel rector el 10 d'abril del mateix any. La canalització passava pel camí del Repeu. En algun moment hi va haver un intent de sabotatge que no es va arribar a aclarir (Carreté, 2010: 123).

Posteriorment, l'any 1910 es va planificar la xarxa de clavegueres per anar estenent el servei d'aigua corrent a les cases particulars. El procés va durar uns quants anys, ja que a la dècada de 1920 encara hi havia força gent que anava a rentar la roba al riu. L'any 1940 es va inaugurar una nova bomba. L'any 1961 la Font de la Plaça es va traslladar a la zona esportiva municipal, i el 1980 es va tornar a posar al seu lloc originari, restaurada. S'hi col·locà una placa que commemora l'acord de portar l'aigua al poble.

Bibliografia

CARRETÉ, Ramon (1993). "Balsareny a principi de segle: enfrontaments ideològics i memòria popular. IV.- La pujada de l'aigua (1)", *Sarment*, núm. 206 (juny de 1993), p. 17-18, 113.

CARRETÉ PARERA, Ramon (1995). *Balsareny a principi de segle*. Cercle Cultural de Balsareny; Ajuntament de Balsareny, 15-30, 122.

CARRETÉ PARERA, Ramon (2010). *Noms de lloc, de casa i de persona de Balsareny*. Institut Cartogràfic de Catalunya, Barcelona, p. 97.

MASPLÀ SUADES, Valentí (1989). *Crònica de Balsareny*. Cercle Cultural de Balsareny; Ajuntament de Balsareny.

SERRA SALA, Joan. M. (1988). "Balsareny", *Història del Bages*, vol. 1. Parcir Edicions Selectes, Manresa, p. 149.

SOLER CASTELLA, Francesc (1989-91). *Pàgines viscudes, vol. 1*. Cercle Cultural de Balsareny; Ajuntament de Balsareny, p. 60.

